

אנשים יכולים להשתנות

(על הטיפול בבעלי נטיות הפוכות)

בשנים האחרונות עלתה לסדר היום הציבורי מצוקתם של אנשים דתיים בעלי נטייה מינית הפוכה (הומוסקסואליות). בגלל רגישותו הרבה של הנושא, כמעט שלא היה עליו דיון פומבי במסגרות תורניות. מאידך, בממות אחרות מופיעים פרסומים רבים הבאים לתת לגיטימציה דתית למימושה של נטייה זו, אף שהדבר נאסר בתורה ובהלכה בפירוש. מאמר זה בא לבסס את התביעה מכל אדם לנהוג כפי טבעו האמיתי וכפי שהקב"ה דורש ממנו בתורתו, ומתוך כך להראות שאנשים אכן יכולים לשנות את הנטייה הזאת.

השיטה הטיפולית היותר נפוצה לשינוי זהות מינית של בעלי נטייה הפוכה היא שיטתו של ד"ר ג'וזף ניקולוסי, הנקראת תרפיה רפראטיבית (reparative therapy); שיטה שנוסתה בהצלחה גם בחו"ל וגם בארץ¹.

א. שאלה מדעית או ערכית?

השאלה, האם משיכה לבני המין הזהה (הומוסקסואליות) היא טבעית או לא, איננה שאלה מדעית או "מקצועית ואתית" טהורה. שאלת הנטייה המינית, מולדת אם לאו, היא על פי רוב ערכית. כלומר, הרבה פעמים היא תלויה בהשקפת עולם, באמונה ובמידת הקרבה לדת.

1. תרפיה רפראטיבית אינה בבחינת "המצאת גלגל" של ד"ר ניקולוסי. היא מבוססת על יסודות פסיכואנליטיים ידועים, ולמעשה דומה להפליא לטיפול בה"פרעת זהות מינית", סיווג הקיים עדיין ב-DSM (מדריך הקריטריונים הדיאגנוסטיים של הפרעות הנפש). ואם כן, לא השיטה היא העיקר ואף לא התוצאה ה"קלינית" הסופית, אלא עצם המעשה, כלומר מאמצי השינוי, כמאמר חז"ל "לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין להיבטל ממנה" (אבות ב, כא). מלבד זאת, מטפלים רבים מתבססים אמנם על התיאוריה ועל משנתו הסדורה של ניקולוסי, אך משלבים מתודות טיפוליות שונות. אכן, מספר ההומוסקסואלים לשעבר הוא נמוך יחסית לאחוזי הזעיר בלאו הכי של ההומוסקסואלים באוכלוסייה הכללית. אלא שמידת ההצלחה המספרית אינה עומדת לדיון במאמר זה, וכאמור, אין היא רלבנטית: בסופו של דבר, רק מידת דבקו של האדם בתהליך קובעת את מידת הצלחתו הוא. אכן, ישנם הומוסקסואלים שניסו, לדבריהם, להשתנות ולא הצליחו; אולם אי אפשר לתלות את אי-הצלחתם בשיטה. יחד עם זאת, במקרים מסוימים, לנסיבות אינדיווידואליות כגון גיל, עוצמת הנוק הנפשי בילדות, הפרעות נפשיות נוספות, או אי-מציאת המטפל והסביבה התומכת הנכונים, עשויה להיות השפעה רבה, ולעתים כמעט מכרעת, על מידת גמישותה של הבחירה החופשית, אפילו בבחינת "יחרב חדה מונחת על צווארו של אדם". אולם הבחירה בהכרח קיימת, וככל שהפרט עושה יותר ויותר בחירות טובות, גם אם הוא עדיין שקוע במצב ההומוסקסואלי, כך השינוי ניכר יותר, או בעצם, זהו השינוי. אגב, הייאוש המהיר הוא מאפיין נפוץ, הקשור בשגיאה קוגניטיבית-פרפקציוניסטית של "הכול או לא-כול": הצלחות נמדדות כמותית במקום איכותית. בטיפול אמור המטופל לשנות את התפישה הזאת - וגם זהו למעשה חלק ממה שמכונה "השינוי". יש להניח, כי מטפלים שאינם מסכימים עם הקביעה שכל מקרה ניתן כיום לריפוי, מתייחסים להשגתו המוגבלת של המדע בנושא, בלשון המעטה, ולא לבחינה האמונית בשאלה 'מהו ריפוי', אשר היא הבחינה האמיתית והבלתי משתנה, כפי שנאמר בעיקר התשיעי מ"י עיקרי האמונה הרמב"ם, "שזאת התורה לא תהא מוחלפת".

בבואנו לדון בנושא מורכב זה של הומוסקסואליות, עלינו להקדים ולומר שיש לנתק נושא מדעי זה ממורכבותו הרגשית, חברתית ופוליטית. כל-אימת שנדון בנושא, הוא יהיה פונקציה של כמות הידע המצטבר בנדון בזמן עריכתו... **רוב המונחים הנמצאים כיום בשימוש בהגדרות הקיימות נראים לנו - אנשי קהילת המדע - זמניים, וחלק מהם אף סותרים.** הם נוצרו כריאקציה לסיווג הקודם, אך **רחוקים עדיין מלתאר את ההתנהגות הנצפית**². לפיכך, לשאלת האדם המאמין כלים מדעיים אינם יכולים לספק תשובה חד-משמעית, ועליה להיבחן גם בהקשר תורני-הלכתי. ד"ר ברוך כהנא, פסיכולוג קליני, אומר במאמר המבקר את "מצעדי הגאווה":

אין ספק **שהגישה החברתית** הרווחת ביותר כיום היא ליברלית ופלורליסטית... לפיכך אין לפסיכולוג זכות להגדיר התנהגות מינית מסוימת בתור 'סטייה' כל עוד ההתנהגות אינה מפגע חברתי. **הבסיס לגישה זאת הוא ערכי או פילוסופי, לא מקצועי או מדעי.** ניתן להתווכח עליו, כמו על כל שיקול ערכי אחר. **אדם דתי, למשל, יכול לפסול את ההומוסקסואליות בלי להגדירה בתור סטייה נפשית, פשוט משום שהיא סותרת את עולמו הערכי**³. לאור זאת, עלינו לבחון את השאלה בראש ובראשונה מנקודת המבט התורנית, ורק לאחר מכן - מנקודת המבט המדעית.

ב. השקפת היהדות

הנחת היסוד של הדיון היא, שכל ממצא מדעי שהוא, אינו יכול לסתור ואף אינו עומד בסתירה לתורה⁴. כל החכמות כולן כלולות בתורה⁵, ולכן "אם יאמר לך אדם יש חכמה בגויים - תאמין". אולם כאשר מסקנות מדעיות, כביכול, מובילות לגיבושה של תורה חדשה, אלטרנטיבית, "יש תורה בגויים - אל תאמין"⁶. לא נאמר "אל תקבל בשכלך" אלא "אל תאמין". כלומר, גם אם ההוכחות הן חותכות, חד-משמעיות ובלתי ניתנות להפרכה, אל ללבנו להאמין באמיתותן אם הן מנוגדות לתורה. אמונה, לא כפי שמקובל לחשוב, היא איתנה יותר מידיעה, כמו שכתוב: "וידעת היום והשבות אל לבבך"⁷.

זאת ועוד. בעידן הנוכחי נעשית אמנם הפרדה בין פסיכולוגיה לתורה במוסדות להשכלה גבוהה; אך על פי תפישת היהדות, תורת הנפש נובעת מתוך תורת סיני. כיום, רבנים מוסמכים אינם מוכשרים אולי להיות מטפלים; אולם סיבת הדבר נעוצה ככל הנראה במה שמכונה "ירידת הדורות", המביאה אותנו לצרוך פסיכולוגיה לשם הבנת נפש האדם. בשאלת הביצה והתרנגולת

2. פרופ' אלן אפטר ופרופ' שמואל טיאנו, פסיכיאטריה של הילד והמתבגר, הוצ' דינון, אוני' ת"א 2001, עמ' 298. אפטר הוא פרופ' לפסיכיאטריה וראש החוג לפסיכיאטריה בבית הספר לרפואה באוני' ת"א. טיאנו הוא פרופ' לפסיכיאטריה וראש החוג לפסיכיאטריה של הילד והמתבגר בבית הספר לרפואה באוני' ת"א. כמו כן הוא מנהל המרכז לבריאות הנפש "גהה" ויו"ר המועצה הלאומית לבריאות הנפש.
3. ד"ר ברוך כהנא, "גאווה על מה?", אתר האינטרנט "גוגי".
4. עיי' כוזרי א, סז: "חלילה לא-ל מהיות דבר התורה סותר... דבר שהוכח במופת שכלי".
5. "הפוך בה וכו'... שכל חכמת העולם כלולה בה", רבנו יונה, אבות ה, כב.
6. איכה רבה, פרשה ב. על פי גרסה אחרת: "באומות" (במקום "בגויים").
7. דברים ד, לט. ועיי' ילב אליהו כרך ג, עמ' רל-רלב.

אם כן, התורה קודמת לרגשות ולמעשה מגדירה אותם, כיוון שהאדם נברא על פי התורה⁸. אי לכך, רגשות שאינם עומדים במבחן התורה וההלכה, חייבים אנו להגדירם כרגשות תועים, על פי רוב בהיותם פירוש שגוי בלתי מודע של חוויות ילדות. אכן, התורה וההלכה אינן מותירות כל ספק באשר לבלתי אפשרותה של מערכת יחסים חד-מינית, ולחובתו היהודית של כל גבר בריא בגופו ובנפשו להינשא ולהביא ילדים. פועל יוצא הוא, כי אם רגשותיו מונעים זאת ממנו, מוכרח הדבר כי רגשות אלה אינם חלק אינטגרלי ממה שהוא באמת, ושומה עליו לרפא אותם⁹.

8. עיי בראשית רבה א, א: "היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם"; מהר"ל, נתיב התורה פרק א: "וכמו שהתורה היא סדר האדם, כך התורה היא סדר של העולם עד שהתורה היא סדר הכול; רק כי סדר האדם הוא נגלה ומפורש בתורה...".

9. **הערת העורך (ע. א.):** אמנם ממצא מדעי אינו יכול לסתור את היהדות, אולם יש שתי אפשרויות תיאורטיות אחרות ליישוב הסתירה הנראית לעינינו:

(א) הממצא המדעי מביא לפרש את התורה אחרת (עיי כוזרי א, סז; מוי"ב ב, כה). לא התורה משתנית ח"ו כי אם פירושה (אמנם בנדי"ד אין זה כך, אולם לא ניתן לקבוע קטגורית את מה שאתה כותב במאמר).

(ב) התורה קבעה שעל האדם ההומוסקסואל "לעקוד את עצמו". לפי אפשרות זו, אמנם הנטייה ההפוכה אינה ניתנת לשינוי, ואף על פי כן הוא אסור בכך, וביכולתו לכבוש את יצרו למרות כל הקושי שיש בזה. על כן, הקביעה כי אם התורה אסרה, הדבר מלמד שניתן לצאת מזה - אינה נכונה בהכרח, אלא אפשרות בלבד.

תשובות הכותב: על כך - התשובות הבאות:

(א) יש להבין, כי לדידנו המצב ההומוסקסואלי אינו עניין נסתר וקשה להבנה, אלא פשוט וקל. שהרי אם ממצאים מדעיים יוכיחו למעלה מכל ספק מדעי כי אין בורא לעולם, וכי התורה אינה מסיני, וכן הלאה, הוא לא יוכלו להכריח קריאה שונה של התורה, לפי שאז היא לא תהיה תורת אמת, ח"ו. שלושה עשר עיקרי האמונה - על יסוד דברי הרמב"ם, פותחים כולם בלשון "אני מאמין באמונה שלמה". לא יאני יודע בידיעה שלמה, אלא "מאמין באמונה שלמה". אף אחד מעיקרים אלה לא הוכח מדעית, וגם אי אפשר להוכיחם במחקר מדעי, ואף על פי כן עלינו להאמין בהם באמונה שלמה. וכל כך למה? "כשם שהבית מודיע על הבנאי והבגד מודיע על האורג והדלת מודיע על הנגר כך העולם מודיע על הקדוש ברוך הוא שהוא בראוי" (בתי מדרשות חלק ב, מדרש תמורה השלם פרק ה, ד"ה "ומעשה באחד", עמ' רא).

הבגד מודיע על האורג, כדברי רבי עקיבא למין בעניין בריאת העולם, ללא כל הכרח אמיתי בממצא מדעי. ובאשר לתפקידו של הגבר היהודי עלי אדמות - יש לומר שכוס המונחת על השולחן, רק הכסיל המשליאי (דמות הכסיל בספר משלי) לא יבין את שימושה, ויגועו בצימאונו. ועל כן, כפי שניתן לקבוע קטגורית כי יש בורא לעולם - מציאות שלא ניתן להוכיחה אמפירית - כך היא הנחת היסוד בעניין ההומוסקסואליות. כל יתר ה"יראיות" הן בבחינת אסמכתא בעלמא, ולמעשה נועדו לחזק את האמונה בעת רפיון, או לחילופין לפקוח עיניים.

(ב) תשובה דומה גם לאפשרות זו: אכן, היפותטית, רעיון העקידה הוא אפשרי. ברם, מעניין השימוש בלשון זו, שהרי עקידת יצחק התבררה לבסוף כניסיון בלבד. כלומר, אם גבר עם בעיה הומוסקסואלית מעדיף לחשוב שהקב"ה ציווה לעקוד אותו על גבי מזבח צרכיו המיניים, להקריב את מיניותו ולחיות חיים א-מיניים אומללים, הוא יכול לעשות כן. אבל הדבר לא ייתכן, לא רק בשל הכתובים, שחור על גבי לבן, החל מאי-טבעיותה של הנטייה וכלה בחובות הגבר היהודי, אלא גם מפני שרעיון זה הוא אנטי-יהודי בעליל ונוגד את רוח היהדות, כפי שכתב בתשובה הקודמת. וממה נפשך: אם נטייה זו אינה טבעית, הרי שתורת התשובה מכריחה שהשינוי הוא אפשרי (ראה לקמן הע' 59), ואם טבעית היא, לא היתה התורה גוזרת כנגדה. על כורחך, אם כאשר הרגש גובר - אין בכוח השכל לקבל זאת, הרי שמכלל לאו אתה שומע הן, מגזירת הכתוב אתה שומע כי אין נטייה זו מולדת וממילא שינויה אפשרי וחובתי.

יחד עם זאת, הגם שהתפישה כי הומוסקסואליות היא בעיה פסיכולוגית-התפתחותית הניתנת לשינוי היא בבסיסה אמונית-תורנית, הרי ש"דרך ארץ קדמה לתורה"¹⁰, כלומר, הבנת השכל בבריאת העולם קודמת לאמיתה האמונית-תורנית. לפיכך, תפישה זו נהנית גם מתמיכת השכל הבריא וגם מתמיכת התורה.

1. "זכר ונקבה ברא אתם"

אנו מאמינים כי במהלך יצירת המין האנושי, ברא ה' אך ורק שני יצורים מיניים, זכר ונקבה¹¹, עם איברים חיצוניים ופנימיים המעוצבים בהרמוניה. הוא ציווה עליהם לפרות ולרבות¹², וציווה על האדם לדבוק באשתו ולהיות איתה לבשר אחד, כלומר להוליד ילדים¹³. בעצם, כל התורה שקיבל משה מסיני, תורה שבכתב ושבעל פה, בכל המקומות הרלבנטיים, עוסקת בהתמדה בקיומם של גבר ואשה בלבד וביחסים ביניהם. אנו מוצאים, כי התורה קוראת בשם לנולדים כתוצאה מעבירה על חוקיה, כגון ממזר, או למצבים טבעיים/מולדים אחרים, כגון טומטום ואנדרוגינוס, פצוע דכה וזרות שפכה, או סומא, חרש ושוטה. אולם ככל שנהפוך בה ונהפוך בה, לא נמצא פרק העוסק בהומוסקסואליות כמצב טבעי בעל השלכות הלכתיות, והתורה אף לא קראה בשם למי שעובר על "משכב זכור". כל אלה מלמדים כי אין מצב טבעי, מולד, של הומוסקסואליות. אנחנו צריכים להאמין כי בניס רוצים להיות בניס. הם רוצים לממש את השאיפות הגבריות הטבעיות שלהם. זה ביולוגי, זה גנטי, זה טבע האנושות. מין הוא דבר שנטוע ומבוסס באנושיות שלנו. זה איננו מושג תרבותי שרירותי¹⁴.

הומוסקסואליות אינה מולדת, גם מפני שהתורה לעולם לא תטיל איסור גורף המתנגש עם צורך טבעי באדם¹⁵, "ומדרך התורה לבלי לגדור הטבע"¹⁶. הצרכים הטבעיים מוטבעים באדם כאיקונון

ועל כך יש להוסיף:

(ג) חולה סופני למתמיה ייחשב אם לא ינסה את כל התרופות המוצעות, גם אם "מדעית" לא כולך הוכיחו את עצמן.
(ד) כל ניסיון לפרש את התורה אחרת, יהיה גילוי פנים בתורה שלא כהלכה, וההלכה יותר מפקקנית ונחרצת בנושא זה למעיין בה.

10. ויקרא רבה ט, ג. ועיי' לב אליהו ח"א, עמ' נ.

11. בראשית א, כז; בראשית ה, ב.

12. בראשית א, כח.

13. בראשית ב, כד, כדברי רש"י שם.

14. ד"ר גיזף ניקולוסי, סדנת תרפיסטים, ועידת ארגון "נפש", 1998. ניקולוסי עומד בראש ארגון NARTH למחקר וטיפול בהומוסקסואליות.

15. יש לשים לב, כי הדיון עוסק במבנה אנטומי - כעדות חותכת לתפקיד הנפש השוכנת בגוף - ובטבע התשמיש והמשיכה המינית, שהם צרכים גופניים טבעיים. יש להבדיל אם כן בין צרכים טבעיים, כגון אכילה, שתייה, שינה ותשמיש, לבין טבעיים, הנקראים גם תכונות (תכונה מלשון כיוון: כלומר, לא ניתן לעוקרה אלא לכוונה לשימוש בריא). לא ייתכן אפוא שהתורה תאסור על הגבר ההומוסקסואל לממש את צורך התשמיש, בעוד שמשיתכו המינית - שעל פי הגיזף היא טבעית - היא הפוכה. על כורחך, המשיכה המינית היא אחידה, ורק בעיה פסיכולוגית היא שהופכת אותה על פיה. אכן, אנו מודעים לקושי העצום לקבל זאת, משום שזהו פסיכולוגית היא חזקה יותר בקביעותה אפילו מהזהות הכרומוזומלית או האנטומית.

16. משך חכמה, פרשת נח, על הפסוק "ואתם פרו ורבו", עיין שם.

במטבע, והטבעה אינה יכולה להשתנות. הגמישות היחידה הקיימת בטבע היא היכולת להפנותו לאפיקים חיוביים¹⁷. לכן אין לטעות ולשאול, כיצד אפוא אוסרת התורה את העריות, בעוד שהגבר מטבעו נמשך לאשה. התורה, שעל פיה נבראנו, מכירה היטב את הטבע שלנו, והיא מותאמת אליו והוא מותאם אליה, "ולא עמסה על הישראלי מה שאין ביכולת הגוף לקבל... וכן לא מנעה המשגל מכל ברייה"¹⁸. ואכן הקב"ה "התיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין"¹⁹. האיסורים אינם סוכרים את הצורך הטבעי הזה ומוותרים אותו ללא מוצא, "ומכל דבר האסור לא מנעה התורה בסוגה ההיתר"²⁰. אך משכב הזכור "אין לו זמן היתר לעולם"²¹, כיוון שאינו צורך טבעי. אין **סוג** כזה. העדות השכלית הקדם-אמונית הטובה ביותר היא עדותו של הטבע בכבודו ובעצמו: הגוף שלנו עוצב זכר ונקבה, בדיוק כפי שנאמר בתוכנית האדריכלית²², ולא פעם אחת כי אם פעמיים "זכר ונקבה ברא אתם" ו"זכר ונקבה בראם"²³. הומוסקסואליות אפוא אינה מולדת מסיבה פשוטה לכל בר דעת - גופו של הגבר עוצב בעבור אשה, ולהפך. כאמור, פסוקים נוספים מדברים על הגורל המשותף של הגבר והאשה בעולם ועל הקשר הבל יינתק והייעודי הקיים בין הגבר לאשה.

יתרה מזאת. לא רק האיסור על כך מלמד שאין זו משיכה טבעית, אלא גם המצוה הראשונה בתורה, מצוות "פריה ורביה". אלה דברי בעל ספר החינוך:

משרשי מצוה זו, כדי שיהיה העולם מיושב, שהשם ברוך הוא חפץ ביישובו, כדכתיב: "לא תהוה בראה, לשבת יצרה"²⁴. והיא מצוה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצוות בעולם²⁵. הגם שפשוט כי אדם מטבע בריאתו אינו נמשך מינית לבן מינו, וכי מערכת יחסים חד-מינית אינה בת קיימא, ר' יצחק אברבנאל מסביר בפשטות מדוע:

"ויואמר ה' א-להים לא טוב היות האדם" וגו'... הנה ראה הבורא יתברך שלא היה טוב לשלמות האדם היותו לבדו... לכן היה מהראוי לעשות לו עזר כנגדו **והיא הנקבה**... ובזה האופן תהיה גם היא הכרחי בעניין שלמותו ואמר "עזר כנגדו" לפי שהעזר בסתם הוא הדומה לדבר כי עזר הרופא היא מרופא אחר ועזר החייט מחייט אחר מעניינו. **אך אמנם אם היה העזר לאדם אדם אחר זכר כמוהו - לא ירוויח בזה כלל**, כי גם הוא יצטרך לעזר אחר... ולכן ראוי לעשות

17. הגר"א מוילנה אומר על הפסוק "חונך לנער על פי דרכו" (משלי כב, ו): "והענין, כי האדם אי אפשר לו לשבור דרכו, כלומר מזל שנוול בו... אז על זה ניתנה הבחירה ביד האדם, שיוכל לאחוז במזלו לאיזה דבר שירצה להיות, או צדיק או רשע או ביונוני". כלומר, לאדם יש פרדיספוזיציה מולדת; אך היא גולמית. במקרה של הומוסקסואליות, התכונות שהן יותר נפוצות בקרב גברים הומוסקסואלים כוללות נטייה מעל הממוצע לחרדה, ביישנות, רגישות, אינטליגנציה, ויכולת אסתטיות, והן עשויות לשמש קרקע עידית להיאחזות הבעיה ההומוסקסואלית. ועיי שמונה פרקים לרמב"ם, פרק ח.

18. משך חכמה, שם.

19. סדר סידור קידושין.

20. משך חכמה, שם. ועיי חולין קט, ב.

21. אבן עזרא, שמות כ, יג.

22. כמאמר הזוהר, פ' תרומה: "אסתכל באורייתא וברא עלמא".

23. בראשית א, כז; בראשית ה, ב.

24. ישעיה מח, יח.

25. ספר החינוך, מצוה א. וכן, "והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה" (בבא בתרא יג, א).

לו עזר שיהיה כנגדו, ר"ל: מקביל לו באופן מה והוא שתהיינה פעולות אותו העזר מקבילות לפעולות האדם²⁶.

2. משיכה חד-מינית מול אהבה

התורה מתייחסת בחומרה רבה לאיסורי העריות, ש"משכב זכור" נמנה עמהם, כיוון שהם מונעים מהאדם להגיע לתכליתו: אהבת ה'²⁷. בהסבר האיסור על משכב זכור ניתן לומר כי אהבת גברים בעלת אופי מיני היא אהבה נרקיסיסטית (=אהבה עצמית מופרזת), ונרקיסזים הוא מכשול בדרך להשגת השלמות²⁸. למעשה, לא תיתכן אהבה אמיתית על רקע מיני בין שני גברים או

26. אברבנאל על התורה, בראשית ב, יח (עמ' צד-צה). עיי' ספורנו שם, האומר דברים דומים.
27. יש לכך מקורות רבים בדברי חז"ל, ראשונים ואחרונים, ובראשם - שיר השירים. כמו כן, ולהבדיל בין קודש לחול, כתב על כך הפסיכואנליטיקאי אריך פרום בספרו 'אמנות האהבה':
28. תורת הפסיכואנליזה שאלה מהמיתולוגיה היוונית את סיפורו של **נרקיסוס** - עלם יפה תואר שהתאהב בבבואת פניו שהשתקפה אליו במים, ומת מאהבה זו, שכמובן לא באה על סיפוקה - על מנת לתאר **אהבה עצמית מופרזת**, עיסוק מופרז של אדם בעצמו. נרקיסזים הוא תוצאה של ליקוי בקשר הראשוני בין האם לתינוק, ומידת ההפרעה תלויה בדרגת הליקוי, כלומר במידת הנרקיסזים של האם עצמה. במקרה של הגבר ההומוסקסואל, הפגיעה הנרקיסיסטית נמשכת לתוך מערכת היחסים עם האב; ומלבד היותו חסר בסיס של הרגשה עצמית בריאה (המכונה גם נרקיסזים בריא), נמנעת ממנו גם בנייתה החיונית של גבריותו, בשל דחייתו של אב, שעל פי רוב גם הוא נרקיסט. הילד נשאר עם אמו, וממשיך לספוג ממנה הן את הנרקיסזים והן את התפישה הנשית לעולם הגברי. הגבר ההומוסקסואל אינו אוהב את בן זוגו אהבת אמת, אלא עסוק בעצמו (ואשר על כן ניתן לומר כי אינו אוהב את עצמו באמת). באופן בלתי מודע, בן זוגו משמש כמקור לגבריות החסרה לו, בצורה של דמות אב אידיאלית או פנטזיה. אלא שבדומה לסיפור המיתולוגי, המים רק שיקפו את בבואתו של נרקיסוס, והעלם שנראה בהם לא היה יכול להחזיר לו אהבה. יתר על כן, בן הזוג סובל מאותה ריקנות עצמה, וגם הוא מבקש למלא את עצמו. זו הסיבה, אגב, להתפרקות התכופה והמהירה של זוגיות חד-מינית: הגילוי הבלתי מודע כי בן הזוג אינו אלא בבואה, וכי אין בו ממש. וכך כותבת גיזית יורסט (אבודת הכרחיות, הוצ' הדר, עמ' 64): "מפתיע באיזו מידה מצליח האדם הנרקיסטי להתכחש למציאות העגומה, משוכנע שהנעורים והיופי, הבריאות והכוח, ההערצה והאישור יימשכו לעד".
- למעשה, אין אדם שאינו פגוע נרקיסיסטית ברמה זו או אחרת, ולכן חשוב להדגיש, כי במקרה ההומוסקסואלי מדובר בהפרעה, כלומר, במקרה שבו הקשר בין הילד להורים היה לקוי באופן חמור. אהבה על רקע מיני היא בהכרח נרקיסיסטית, לא רק בין גברים, אלא גם בין גברים לנשים, כיוון שתכליתה היא סיפוק מיני. מערכות יחסים חד-מיניות מבוססות על מין, מפני שגבר עם הפרעת זהות מינית חושש מביסוס הקשר על אינטימיות רגשית ובוחר באופן בלתי מודע לבסס אותו על אינטימיות מינית, שהיא אשליה של קרבה.
- הקביעה המדעית מבוססת על מחקרים רבים, שראשיתם בפרויד, המאשרים את קיומו של "משולש יחסים קלאסי" (או "משולש יחסים נרקיסיסטי"): בזווית אחת (עליונה) אבא מרוחק, מנותק, עוין, לעתים קרובות נרקיסט. בזווית הנגדית אמה נרקיסיסטית, חודרנית ומעורבת יתר. בזווית התחתונה ילד רגיש בצורה טמפרמנטית, מופנם, ארטיסט, שברירי, טיפוס ביישני, בעל מזג סוער. התא הזוגי לקוי, והאם מפצה על כך בקשר חולני עם בנה.
- לאור זה מובנת אלמנטה של ה"אהבה" הנרקיסיסטית: מלבד הבחינה המיידית של אכזבה בלתי פוסקת ואי קבלת אהבה אמיתית, שהיא צורך צמיחתי-תיקוני קריטי, הרי שכאמור, אין הגבר משיג את ייעודו. הדברים כתובים, כמובן, בתמצות רב ובהכללה, ואינם מתייחסים לנקודות שוני של הפרט. ההפרעה והשלכותיה תופסות מקום נרחב ביותר הן בכתובים התורניים-מוסריים (בשמות אחרים) והן באלה המקצועיים-מדעיים.

שתי נשים. מערכת יחסים חד-מינית מורכבת משתי אהבות עצמיות מקבילות שלעולם לא ייפגשו. לפיכך, יש מקום לומר כי מערכת יחסים הומוסקסואלית מהווה כורת לאהבה פוטנציאלית כלשהי כלפי הקב"ה ומסלקת כל משמעות מחיים דתיים כלשהם, שכן הם מאבדים את תכליתם. באזהרת "משכב זכור"²⁹ מתרגמים יונתן בן עוזיאל והתרגום הירושלמי את התיבות "תועבה הוא" - "מרחקא היא", בעוד שבעונש "משכב זכור"³⁰ מתרגם יונתן בן עוזיאל "תועבה" - "תועבתא". השינוי בתרגום באזהרת הכתוב מלמד, כי "משכב זכור" מרחיק את האדם מעצמו ומא-להיו, ובוודאי שמהאדם שעמו הוא מקיים קשר גופני. "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו"³¹ אומרת הגמרא: "ודבק, ולא בזכר"³². ומפרש רש"י: "דליכא דיבוק, דמתוך שאין הנשכב נהנה, אינו נדבק עמו". כלומר, דיבוק הוא חיבור נפשי. דיבוק זה נעדר ממשכב זכור³³. אכן, הפסיכולוגיה הרפראטיבית³⁴, המסבירה את הגורמים השורשיים של ההומוסקסואליות, מזהה מאפיינים של הפרעה נרקסיסטית בקרב הומוסקסואלים, הנחשבת לאחת הבעיות הדומיננטיות אצלם.

יחד עם זאת, חשוב להדגיש כי המצב ההומוסקסואלי (בניגוד לאורח חיים הומוסקסואלי) איננו בר בחירה. גבר או אשה עם נטייה הפוכה לא בחר/ה את הסביבה ההורית, המשפחתית והחברתית שלו/ה, ובוודאי שלא את התכונות הטבעיות, שאפשר שהיוו קרקע נוחה להיקלטות הבעיה הפסיכולוגית. הקב"ה אינו בא בטרוניה על עצם קיומו של מצב זה, וכמובן שאין כל איסור בכך, מפני שהקב"ה בכבודו ובעצמו אחראי להיווצרותו. אולם הקב"ה מצפה כי האדם יפעל במשך חייו לשינוי מצבו, כפי מסוגלותו, ולפום צערא אגרא.

אף על פי שהמאמר אינו עוסק בחלק הפרקטי של תהליך השינוי, ראוי לציין גורם אחד שעלול להיות לרועץ לאנשים בעלי מצפון דתי, אך לא רק: המשיכה המינית בכוח והפנטזיות ההומוסקסואליות. התרפיה הרפראטיבית אינה תוקפת את המשיכות המיניות, מפני שהיא רואה בהן ביטוי תסמיני בלבד לבעיה יסודית, ובטיפול פסיכולוגי אנו תמיד פונים לגורמים השורשיים שמתחת לפני השטח. זאת ועוד. המשיכות המיניות מושפעות מתחושת הגבריות או הנשיות של המטופל/ת, והן נענות כנדנדה לעליות וירידות בתחושה זו. הניסיון בתחום זה

29. ויקרא יח, כב.

30. ויקרא כ, יג.

31. בראשית ב, כד.

32. סנהדרין נח, א, ורש"י שם.

33. לכאורה, הרי ציווי מפורש כנגד זוגיות חד-מינית בכלל, ככתוב "ודבק באשתו". כלומר, על האיש לדבוק במי שדיבוקו עמו יביא לאחדות נפשית (אין כאן המקום להרחיב בהבדל המהותי שבין הנאת אשה להנאת בעלה); ומפני שדיבוק זה נוצר על ידי יחסי אישות, הרי שיחסים בקונטקסט מיני שאינם בין איש לאשתו, אינם מביאים לאחדות, אלא לפירוד. ואדרבה, אחד הצעדים המומלצים ביותר למתמודדים, הוא קשירת קשרים אינטימיים בריאים (שאינם מיניים) עם גברים, על פי מודל "אהבת דוד והונתן".

34. על פי תיאורית "הדחף התיקוני" (reparative drive), שעליה מתבססת התרפיה הרפראטיבית (התיקונית) של ד"ר ניקולוסי, קיים בכל אדם דחף בלתי מודע לתקן את פעמי הילדות שלו. במקרה של הגבר עם הבעיה ההומוסקסואלית, משלה עצמו הגבר באופן בלתי מודע כי התיקון שלו יושג על ידי אינטימיות מינית עם גבר. על פי תפישה זו, ההומוסקסואליות אינה אלא סימפטום אחד של אבחנה מקובלת הנקראת "הפרעת זהות מינית" (gender identity disorder).

מלמד, כי פיתוח גבריות/נשיות אורך זמן רב, וממילא גם דעיכתן של המחשבות ההומוסקסואליות. כרישת היכולת להרפות ממאבק ישיר בסימפטומים גם היא חלק מתהליך השינוי.

3. חיפוש ההשלמה בכתובת שגויה

העמקה באיסור "משכב זכור" מגלה פן נוסף בכתוב. כפי שהוזכר, התורה שימשה את הקב"ה כתוכנית אדריכלית לבריאת העולם. גם אנחנו, בני האדם, נבראנו על פי אותה תוכנית. לכל גבר צורך טבעי מובנה להתחבר פיסיית בעת קיום יחסי אישות.

ומפני זה אמר הכתוב בעבור שנקבת האדם היתה עצם מעצמיו ובשר מבשרו ודבק בה והיתה בחיקו כבשרו ויחפוץ בה להיותה תמיד עמו **וכאשר היה זה באדם הושם טבעו בתולדותיו** להיות הזכרים מהם דבקים בנשותיהן... ורואין את נשותיהן כאלו הן עמם לבשר אחד³⁵. לפיכך, גם גבר עם בעיה הומוסקסואלית משתוקק באופן טבעי להתחבר פיסיית בעת קיום היחסים, מפני שזו אכן תשוקה מולדת בכל גבר. אך דא עקא, הוא עושה זאת באמצעות סקס אנאלי, המהווה ברירת מחדל. "דחף תיקוני" גורם לו לתעות ב"כתובת המינית" ולפנות למען שגוי, להתחבר פיסיית עם גבר באמצעות משכב הזכור, שאינו נושא פרי. כך מעידים הומוסקסואלים לשעבר:

כל עוד הרגשנו שגברים היו ההפך מאתנו, ואילו אנו הזדהינו עם נשים כאחיותינו (היתה לנו אחווה עם נשים), נותרנו להימשך להפך מאתנו - הגברי, המסתורי והבלתי נודע. בשבילנו, לעתים קרובות זה הרגיש כאילו שגברים הם המין הנגדי לנו, אז להימשך אליהם מינית הרגיש טבעי. בתחילה, לפחות, לא הרגשנו כל כך הומוסקסואלים כמו שחשנו חסרי זהות מינית, וחסרים גבריות מספיקה בתוך עצמנו, נמשכים לזה שהרגשנו שיגרום לנו להרגיש גבריים ושלמים³⁶.

גם מפירושו של האבן עזרא³⁷ ניתן ללמוד כי קיים מכנה משותף בין מין הטרוסקסואלי להומוסקסואלי. האבן עזרא מביא את דברי ר' סעדיה גאון המונה את איסורי העריות השונים (שיש להם זמני היתר פוטנציאליים, כגון: ייבום באשת אח או היתר אשת איש לאחר גירושה) ובסופם את משכב הזכור ("שאינו לו זמן היתר לעולם"). משכב הבהמה מופיע לאחר מכן, אך באופן מעניין אומר ר' סעדיה גאון: "ולמעלה ממנה מה שהוא חוץ מהמין, כמו אם ישכב האדם עם הבהמה". כלומר, זו כבר סטייה שאינה עשויה לנבוע מ"דחף תיקוני", כי היא "חוץ מהמין". ניתן להסיק אפוא, כי עיקרון המשיכה הטרוסקסואלית זהה לעקרון המשיכה ההומוסקסואלית. כלומר, "משכב זכור" הינו מעשה הטרוסקסואלי מובהק. העובדה שהטילה התורה איסור על חיבור פיסי בין שני גברים ובכך אינה מאפשרת לגבר ההומוסקסואל למלא את "הצורך הטבעי" שלו לחיבור פיסי - מלמדת שהחיבור הזה איננו טבעי.

לפיכך, הומוסקסואליות איננה עדות לקיומה של משיכה מינית לגברים נוספת על המשיכה לנשים, כיוון שלא קיימת משיכה כזאת. כולנו נולדנו עם משיכה הטרוסקסואלית בלבד, גברים ונשים, ומעולם לא פיתחנו משיכה אחרת.

35. רמב"ן, בראשית ב, כד.

36. Peoplecanchange.com, פרק "גורמים שורשיים, השלכות הומוסקסואליות".

37. ראב"ע הארוך, שמות כ, יב.

הומוסקסואל הוא תיאור של מצב. אדם אינו הומוסקסואל. אין כזה דבר אדם הומוסקסואל³⁸. אלא שכל עוד גבר אינו מזוהה עם בני מינו וגברים נחווים כמין הנגדי לו, הרי שהמשיכה ההטרוסקסואלית מופנית אליהם. לכאורה, הדבר רמוז בפסוקים העוסקים ב"משכב זכור": "משכבי אשה", כלומר משכב הטרוסקסואלי; "את זכר לא תשכב" משכבים המיועדים לאשה. כך אומר הר"ן:

(אמר ליה בר קפרא לרבי:) מאי "תועבה" - דכתיב גבי משכב זכור! תועה אתה בה - שמניח משכבי אשה והולך אצל זכר³⁹.

על דרך הרמז, התיבה "תועבה" מורכבת מ"תועה אתה בה". "תועבה" אינה נתפשת במובנה הרגיל, הקשה, כי אם כמצב שבו אדם תועה, הולך לאיבוד. גבר עם בעיה הומוסקסואלית "מניח משכבי אשה", והולך לאיבוד במערכת יחסים עם זכר.

נראה הכונה שתועה מדרכי יסודות הבריאה לשכב עם זכר. ובפסיקתא זוטרתא מפרש תועה אתה בה שהרי אין לך ממנו זרע אנשים, והכוונה אחת היא כמו שכתבנו⁴⁰.

ואם כן, הרי שעצם הזוגיות החד-מינית, שאין ממנה זרע אנשים, היא תועה מדרכי יסודות הבריאה. למעשה, לא יכולה להיות הגדרה טובה יותר מתעייה, מאובדן דרך, למצבו של גבר עם בעיה הומוסקסואלית, כי הלוא הוא תועה באשליה שאינטימיות מינית עם גבר תתקן את גבריותו, בעוד שהאמת היא שתיקונו האמיתי ימצא ביצירת אינטימיות בריאה עם גברים.

ג. הממצאים המדעיים

לאחר שעמדנו על דעת התורה בסוגיה זו, נראה שאף הממצאים המדעיים אינם סותרים אותה. אמנם העמדה שהומוסקסואליות היא נטייה ביולוגית מולדת קנתה לה שבייתה בדעת הקהל, ונוצר רושם כי זוהי המסקנה העולה מן המחקר המדעי. אולם להלן נראה שמסקנות הנובעות מן המחקרים רחוקות מביסוסה של עמדה זו, כרחוק השקר מהאמת.

1. היעדר ממצאים

ראשית נציין באופן חד-משמעי כי מחקרים בשדה הביולוגי לא הצליחו עד כה לבודד "גן הומוסקסואלי" או להוכיח כי קיים מקור ביולוגי להומוסקסואליות; ואף לא אחד מהמחקרים טוען אחרת. הנה מה שמדענים רציניים חושבים על המחקר האחרון של "הגנטיקה של ההתנהגות": שוב ושוב מדענים טוענים שגנים או אזורי כרומוזומים מסוימים קשורים לתכונות התנהגותיות, רק על מנת לסגת מממצאיהם כאשר המחקרים לא חזרו על עצמם. "לרוע המזל", אומר ד"ר גיזאל גרנטר מאוניברסיטת ייל, "קשה למצוא הרבה מחקרים", שחזרו על עצמם, הקושרים גנים מסוימים להתנהגויות אנושיות מורכבות. "...כולם הוכרו בקול תרועה גדולה; כולם התקבלו ללא ספקנות באמצעי התקשורת הפופולריים; לכולם עתה שם רע"⁴¹.

בעבודתם של שני חוקרים אמריקאיים נמצאה דרגת קונקורדנציה של 52% בכיווניות

38. ד"ר גיזף ניקולוסי, סדנת תרפיסטים, ועידת ארגון "נפש", 1998.

39. נדרים נא, א.

40. תורה תמימה, ויקרא יח, כב, אות ע.

41. Mann, C. Genes and behavior. Science 264:1687 (1994).

ההומוסקסואליות בתאומים מונוזיגוטיים (זהים) אשר גדלו **בסביבה זהה**. על בסיס זה הם טוענים כי "הומוסקסואליות היא גנטית". ואולם, שני חוקרי גנים אחרים - אחד עומד בראש אחת המחלקות הגדולות ביותר לגנטיקה בארה"ב, והאחר מהרווארד - מעירים:

בעוד שכותבי המחקר **פירשו** את הממצאים שלהם כראיה לבסיס גנטי להומוסקסואליות, אנו חושבים **שהמידע למעשה מציע ראיות חזקות להשפעת הסביבה**.⁴²

ד"ר דין האמר (Hamer) מהמכון הארצי לבריאות ביצע ופרסם את המחקר שצוטט בתפוצה הרחבה ביותר כמצביע על "גן הומוסקסואלי". ד"ר האמר העיד בתיק "הצעת קולורדו 2" כי הוא היה "99.5% בטוח כי הומוסקסואליות היא גנטית". מאוחר יותר הוא הגיע למסקנות הבאות: הייחוס (הגנטי) נכשל בהפקה של מה שמלכתחילה קיוונו למצוא: ירושה מנדליאנית פשוטה. למעשה, מעולם לא מצאנו משפחה אחת שהומוסקסואליות הועברה בה בדפוס הברור שנצפה על ידי מנדל...⁴³

זאת ועוד, האמר נשאל על ידי "סיינטיפיק אמריקן", **האם שורשה של ההומוסקסואליות הוא ביולוגי בלבד**. הוא השיב:

בפירוש לא. ממחקרי התאומים, אנחנו כבר יודעים כי **מחצית או יותר מהמשתנים באוריינטציה המינית אינם תורשתיים**. המחקרים שלנו מנסים לאתר את הגורמים הגנטיים... לא לשלול את הגורמים הפסיכו-סוציאליים.⁴⁴

כמו כן, המחקר של האמר שוחזר על ידי רייס (Rice) ושות' עם מחקר שהיה איתן יותר. בשחזור זה, הסמנים הגנטיים שנמצאו על ידי האמר, התגלו כחסרי משמעות סטטיסטית:

אין זה ברור מדוע **התוצאות שלנו כה מנוגדות למחקר המקורי של האמר**. מכיוון שהמחקר שלנו היה רחב יותר מאשר זה של האמר ושות', יש לנו בוודאי יכולת מספיקה להבחין בהשפעה גנטית כה גדולה כפי שדווחה במחקר זה. אף על פי כן, **המידע שלנו אינו תומך בנוכחות של גן בעל אפקט רב, המשפיע על אוריינטציה מינית**...⁴⁵

סיימון ליווי (LeVay), נוירואנטומיסט במכון סולק (Salk) בסאן דיאגו, ייסד את המכון ללימודים הומוסקסואליים ולסביבים בסאן פרנסיסקו, לאחר חקירה ופרסום המחקר על מבני ההיפותלמוס בגברים, שצוטט בתפוצה רחבה ביותר כמאשר הבדלים מוחיים מולדים בין הומוסקסואלים והטרנסקסואלים, כפי שהוא עצמו טען במקור. מאוחר יותר הוא הודה: חשוב להדגיש מה לא מצאתי. **לא הוכחתי כי הומוסקסואליות היא גנטית או מצאתי עילה גנטית להיות ג'יי' (=הומוסקסואל מוצהר)**.⁴⁶ **לא הראיתי שגברים הומוסקסואלים נולדים**

42. Billings, P. and Beckwith, J. Technology Review, July, 1993. p. 60

43. מתוך עדותו של ד"ר גפרי סאטינובר בפני ועדה של סנאט מסצ'וסטס שבחנה נישואים חד-מיניים, אתר www.narth.com

סאטינובר הוא פסיכיאטר ותיק וחבר בוועדה המדעית המייעצת של NARTH.

44. "Gay Genes, Revisited: Doubts arise over research on the biology of homosexuality," Scientific American, November 1995, P. 26.

45. מתוך עדותו של ד"ר גפרי סאטינובר, כניל.

46. גיי (ביחיד), גייז (ברבים) Gay, Gays, כינוי סלנגי להומוסקסואלים. במקור פירוש המילה הוא 'עליוז'. אולם, אליבא דניקולוסי, אין מדובר בגבר עליוז, כי אם בגבר המשיך עצמו חברתית-פוליטית לקהילת הוגייז, התופשת את עצמה כבעלת זהות מינית אלטרנטיבית. הגיי מאמין כי נולד כך, וממילא אינו בעל מוטיבציה לטפל בבעיה שלו. ניקולוסי אינו פונה לגייז, כי אם לגברים בעלי בעיה הומוסקסואלית בלבד.

כך, הטעות הנפוצה ביותר שאנשים עושים בפרשנות לעבודתי. גם לא איתרתי מרכז הומוסקסואלי במוח⁴⁷.

צוותי המחקר החשובים ביין ופרסונס (Byne & Parsons), ופרידמן ודאוני (Friedman & Downe), **שניהם הסיקו כי אין כל ראיה לתמוך בתיאוריה ביולוגית**, אלא ניתן להסביר הומוסקסואליות בצורה הטובה ביותר על ידי מודל חלופי שבו: תכונות טמפרמנטיות ואישיות פועלות הדדית עם סביבה משפחתית וחברתית כאשר מיניות האינדיבידואל מופיעה⁴⁸.

2. האפשרות לשינוי

מחקרים שנעשו מלמדים על יכולת קלינית אינדיווידואלית להשתנות, כלומר להפוך מ"הומוסקסואל" ל"הטרסקסואל" (הנמשך למין הנגדי). מאמר מאת ד"ר וורן ת'רוקמורטון פורסם בגיליון יוני 2002 של כתב העת של האיגוד הפסיכולוגי האמריקאי (APA). המאמר מתמצת חוויות של אלפי יחידים המאמינים⁴⁹ שהמיניות שלהם השתנתה. האנליזה של ת'רוקמורטון מקבצת מחקרים קודמים של יחידים שביקשו לשנות את האוריינטציה המינית שלהם. רוב אלה שהגיבו לסקרי "גייז לשעבר", מצביעים על כך שהחוויות שלהם היו חיוביות ומועילות. הסקירה הספרותית שלי סותרת את המדיניות של ארגוני בריאות נפש גדולים מפני שהיא מציעה כיוון לפיו **אוריינטציה מינית, שפעם נחשבה לתכונה מינית שאינה ניתנת לשינוי, היא למעשה די גמישה בשביל הרבה אנשים.**

כך אמר ת'רוקמורטון. הממצא הזה עומד בניגוד לטענות המגיעות מכמה אנשי מקצוע בתחום בריאות הנפש, כי מאמצים להשתנות הם תמיד מזיקים.

אל לאנשי טיפול לדחות מתן שירות למטופלים ששואפים לכיוון של אקס-גיי (=הומוסקסואלים לשעבר). במקום זאת, עליהם לכבד את קשת האפשרויות ולשקול הפנייה למרכז טיפולי לאקס-גייז או לאיש מקצוע בשדה זה.

באוקטובר 2003 פורסם מחקרו של ד"ר רוברט ספיצר, פרופסור לפסיכיאטריה באוניברסיטת קולומביה בעיר ניו יורק, המראה כי חלק מההומוסקסואלים והלסביות יכול לחוות שינוי משמעותי באוריינטציה המינית.

בניגוד לחוכמה הקונבנציונלית, אינדיבידואלים מסוימים, בעלי מוטיבציה גבוהה, תוך שימוש במגוון של מאמצי שינוי - יכולים לעשות שינוי ניכר במשתנים מרובים של האוריינטציה המינית.

ד"ר ספיצר אמר שהתחיל את המחקר כסקפטי.

כמו רוב הפסיכיאטרים, חשבתי שניתן רק להתנגד להתנהגות הומוסקסואלית, ושאי אפשר אחד אינו יכול לשנות באמת את האוריינטציה המינית שלו. כעת אני מאמין שזו טעות. **חלק**

47. כני"ל.

48. כני"ל.

49. 'מאמינים' אין פירושו 'נדמה להם'. אמונה, כאמור, חזקה מידיעה.

מהאנשים יכול ואכן משתנה⁵⁰.

3. ממצאים במטופלים דתיים

לאור הניסיון בטיפול באנשים דתיים אומר ד"ר וורן ת'רוקמורטון, נשיא בעבר של איגוד יועצי בריאות הנפש האמריקאי ומרצה לפסיכולוגיה בקולג' "גרוב סיטי", בהקשר למאמר שפרסם בנושא שינוי אוריינטציה מינית, כי לעתים קרובות, הדת שיחקה תפקיד גדול בהמרצת מטופל לחפש רה-אוריינטציה. **עובדה המובילה אותו להזהיר אנשי מקצוע בתחום בריאות הנפש מפני הנחה שהמקצוע מבין באופן מלא את היכולת והמגבלה של אנשים להשתנות.** במשך שנים, הדעה הציבורית והמקצועית על מרכזי תמיכה רוחניים של אקס-גיין הושפעה מאנקדוטות שסופרו על ידי אנשים שלא נעזרו באמצעות מרכזים אלה. ביסוס דעות רק על סמך החוויות של אלה שלא נעזרו, נותן תמונה לוקה בחסר, ולפיכך מוטעית, של הפוטנציאל לשינוי זהות מינית אנושית.

ד"ר רוברט ספיצר, פרופסור לפסיכיאטריה באוניברסיטת קולומביה, אמר לתקשורת בהתייחסו לפרסום מחקרו בנושא שינוי אוריינטציה מינית:

בעוד שהאנשים במדגם היו בלתי רגילים - דתיים יותר מהאוכלוסייה הכללית - זה לא אומר שאפשר לפטור את החוויות שלהם. זה לא אומר שהם אינם אומרים את האמת... למעשה, לפטור את הסקר יהיה לפטור כמות נוראית של מחקרים פסיכולוגיים ופסיכיאטריים. המתודות שנעשה בהן שימוש כדי לערוך את המחקר הן בדיוק אלו שנעשה בהן שימוש כדי לקבוע את יעילותן של תרופות.

4. הפוליטיקה של ה'גיז'

כאשר אנו דנים בסוגיה כבדת משקל זו, עלינו להתייחס גם למניעים. כבר בפרק הראשון של המאמר עמדנו על כך שמאחר והשאלה העומדת על הפרק איננה שאלה מדעית טהורה אלא בעיקר שאלה ערכית, אנו מוצאים זיקה רבה בין העמדות הערכיות של חוקרים לבין עמדותיהם ה"מדעיות". כלומר, עמדתם הליברלית של חוקרים רבים היא המביאה אותם לאמץ מסקנות "מדעיות" מוטעות כלפי הנטיות ההפוכות. הדוגמה לכך היא דווקא זו ההפוכה, וכדלקמן. בשנת 1973, פרופסור רוברט לי ספיצר מארה"ב היה אחד ממובילי המהלך להכרה מקצועית בנורמליזציה של ההומוסקסואליות והסרתה מן המדרג הדיאגנוסטי הרשמי של הפרעות נפשיות (DSM), שנחשב בעיני רבים ל"ניתן" של הפסיכיאטריה. סיימון ליוויי, חוקר "מוח ההומוסקסואלי", הודה כי "אקטיביזם ההומוסקסואלי היה באופן ברור הכוח שדחף את האיגוד הפסיכיאטרי

50. אכן, כמותית עדיין אין מדובר במספרים גדולים, ואף אחד אינו טוען אחרת. אלא שלדינו המדד האמיתי הוא המדד העקרוני. כלומר: האם השינוי הוא אפשרי? התשובה היא, כן. האם באופן עקרוני כל אחד יכול להשתנות? - כן. מחקרו האחרון של ספיצר בנושא רה-אוריינטציה מינית, שנעשה על פי כל אמות המידה המדעיות המחמירות, הוכיח מדעית כי השינוי הוא אפשרי. אולם חשוב להדגיש, כי יחסנו למדע בנושא זה, הן למחייב והן לשולל, הוא אחיד, מפני שכאמור, לדינו יכולת האינדיבידואל להשתנות היא אמת אבסולוטית. לכן, גם מחקרו של ספיצר הוא בעבורנו רק אסמכתא בעלמא למה שאנחנו כבר יודעים ומאמינים בו, ולא יותר מכך.

האמריקאי להוריד את הסיווג של ההומוסקסואליות⁵¹. בשנת 2003 הוכח ד"ר ספיצר בתדהמה כאשר תוצאות מחקר שערך בעצמו, הראו ששינוי אוריינטציה מינית הוא אפשרי ונוחל הצלחה לא מעטה בקרב הומוסקסואלים המעוניינים לשנות את נטייתם המינית. שביל ד"ר ג'וזף ניקולוסי זו לא היתה הפתעה. ד"ר ניקולוסי מטפל למעלה מ-20 שנה בקליינטים המבקשים לאמץ אורח חיים הטרוסקסואלי. הוא אומר:

לא הייתי פעיל כל כך בתחום ריפוי הומוסקסואליות, לולא הייתי רואה במו עיני אנשים משתנים⁵².

דווקא ד"ר ספיצר, המחשיב עצמו כפסיכיאטר מחייב-גיין, ותומך זמן ארוך בזכויות הומוסקסואלים, אימץ בעקבות מחקרו את הדעה שהעדפה מינית אינה נקבעת מלידה, והומוסקסואלים יכולים לשנות לא רק את התנהגותם החיצונית, אלא גם את תגובתם לגירויים ולפנטזיות פנימיות. אבל הרקורד הפוליטי של ספיצר לא עניין את חוגי ה'גיין' בארה"ב שמהירו להטיל דופי באמינותו המקצועית, ולטעון כי מחקרו מוטא (!).

באופן פרדוקסלי, את קמפיין הדה-לגיטימציה לריפוי הומוסקסואליות בישראל מנהלים דווקא גברים דתיים עם בעיה הומוסקסואלית. אותם גברים מציגים אינפורמציה מוטעית ומטעה בפרסומים שונים, תוך הבאת עובדות שהוצאו מהקשרן. על רקע הרושם האוניברסלי, כאילו הומוסקסואליות הוכחה כמולדת, הם מנסים ליצור רושם "מקומי" נוסף, כביכול יש התנגשות בין התורה למדע, וזאת כאשר המדע, כאמור, טרם הוכיח דבר. אולם הסכנה האמיתית הטמונה במאבקם, היא הניסיון לגייס את האורתודוקסיה הציונית בעזרת פרשנות בורה ועם-הארצית לתורת ישראל במקרה ה"טוב", ופרשנות רפורמית במקרה הגרוע; על ידי היתלות באמירות שאינן חד משמעיות או בשתיקה של רבנים אחדים, המהווה בשבילם הודאה בלגיטימיות של אורח חיים חד מיני.

ה'גיין' הדתיים שוגים בקסמו של הבלתי אפשרי, ומבקשים "פיתרון שיאפשר להומואים ולסביות דתיים לחיות בצורה גלויה בקהילה מבלי לוותר על נטייתם למען דתם, או מבלי לוותר על דתם למען נטייתם". בדיוק כמו ילד המגלה חוסר עקביות ויציבות אצל הוריו, ומנצל זאת לטובת מאוויים כאן-ועכשויים, הם תוהים: "האם הבשילה הקהילה הדתית להיפתח כלפי ציבור זה, כפי שהצליחה להיפתח בסוגיות רבות אחרות?"⁵³. "הבשלה" ו"היפתחות" הן בעצם תרגום חדשני לטיהור השרץ בק"ן טעמים. ההתנגשות האמיתית אם כן איננה בין התורה למדע, כי אם בין ה"מורגשות" ל"מושכלות"⁵⁴, כלומר בין הרגש לשכל.

גם בקרב חוקרי 'גיין' קיימת אג'נדה פוליטית חזקה מאוד למציאת שורשים ביולוגיים להומוסקסואליות. שלושת המחקרים העיקריים בתחום זה הם המחקר על ה"מוח ההומוסקסואלי" של סיימון ליווי (LeVay, 1996), המחקר על תאומים הומוסקסואלים של ביילי ופילארד (Baily & Pillard, 1991) והמחקר על ה"גן ההומוסקסואלי" של דין האמר (Hamer, 1993). כל

51. מתוך עדותו של ד"ר ג'פרי סאטינובר בפני ועדה של סנאט מסצ'וסטס שבחנה נישואים חד-מיניים, 28 באפריל, 2003.

52. ד"ר ג'וזף ניקולוסי, סדנת תרפיסטים, ועידת ארגון "נפש", 1998.

53. הציטוטים מתוך 'דעות', ביטאון של "נאמני תורה ועבודה", גיליון מס' 17.

54. על פי לשון הרמב"ם.

החוקרים, לא רק שהם 'גייז' אלא הם 'גייז' פעילים; מה שאומר שבכתובים אחרים שלהם הם מדברים על סדר היום הפוליטי שלהם החף מכל מדע, שלפיו יש לתת לגיטימציה להומוסקסואליות. זהו אבסורד. אבל איכשהו קנינו את הרעיון, כי עבור היהומוסקסואל, האדם המיתולוגי הזה, התנהגות ומשיכה הומוסקסואליות הן נורמליות וטבעיות. לא תיאמן הכמות הרבה של האנשים שקנתה את העיוות הפשוט והקטן ההוא. מעניין לעניין באותו עניין, מעניין לעקוב אחר הפוליטיזציה של הדיאגנוזה של ההומוסקסואל בשדה המדעי. מה שהיה פעם תיאור של מצב, הועלה עכשיו למעמד של אדם⁵⁵.

התרפיה הרפראטיבית זוכה ל"סיכול ממוקד" בפרסומיהם של היגייז' הדתיים תוך התעלמות ממספר נקודות חשובות: האם באמת מדד של אמת קשור למספר האנשים המצליח לצלוח את ה"שיטה"? האם ה"שיטה" צריכה להיות במרכז תשומת הלב, ולא האנשים, מהירות הייאוש ונדנדת המוטיבציה שלהם⁵⁶, רוחב היריעה של ההתמודדות שלהם (כלומר הנסיבות שבהן התפתחה הבעיה, ומצבם הנפשי, החברתי ואפילו הכלכלי כיום)? מה ההבדל בעצם בין הומוסקסואליות לבין הפרעות אכילה? מדוע סולקה ההומוסקסואליות בבושת פנים מה-DSM ואילו הפרעות האכילה לא? מדוע טיפול פסיכולוגי בהפרעות אכילה הוא לגיטימי ואילו טיפול פסיכולוגי העושה שימוש בהנחות יסוד פסיכואנליטיות ידועות ובמתודות טיפוליות מקובלות בטיפול ב"הפרעת זהות מינית", הוא פוגעני ומסב נזק?

פסיכותרפיה פרטנית היא רק בסיס האם של ריפוי הומוסקסואליות, ולמעשה, רוב הצעדים במסע אל הגבריות או אל הנשיות⁵⁷ נעשים מחוץ לקליניקה של המטפל, בחיי היומיום. ואולם, חרף ניסיונות הטשטוש וההטעה של קהיליית היגייז', המודעות לריפוי הומוסקסואליות הולכת ומתרחבת בישראל, בעיקר בזכות ארגון "עצת נפש"⁵⁸. הארגון, שהוקם בשנת תשס"א, מושיט יד למתמודדים עם סוגיות של הומוסקסואליות, שמירת הברית (הוצאת זרע לבטלה) ואובססיות מיניות, מתוך הבנה אמיתית של בעיות אלו. "עצת נפש" פועל על ידי מתנדבים, בהכוונת רבנים ואנשי מקצוע מתחומי הפסיכולוגיה והחינוך, ובתמיכתם של גדולי תורה ובהדרכתם.

55. ד"ר גיזף ניקולוסי, סדנת תרפיסטים, ועידת ארגון "נפש", 1998.

56. **הערת העורך (ע. א.)**: מטפלים אחרים העירו לנו, כי אמנם יש משקל רב עוצמה למוטיבציה האישית של המטופל במקרה זה; אולם גם זו אינה מבטיחה הצלחה טיפולית בכל מצב. יחד עם זאת, גם הם מסכימים לכך שמקרים רבים מאד ניתנים לטיפול, ואכן סיכויי הצלחה מושפעים במידה רבה מאד מן המוטיבציה של המטופל.

תשובת הכותב: בסופו של דבר, השינוי תלוי אך ורק במטופל. ועל כך כבר אמר רבי אלעזר בן דורדיא "אין הדבר תלוי אלא ביי" (עבודה זרה ז', א). דרגות הקושי הן אינדיבידואליות לחלוטין, ולעתים התהליך נתקל בקשיים רבים ושונים מכיוונים נוספים; ועל כך הקב"ה, שהוא מסובב הסיבות, אינו בא בטרוניה. אולם, כפי שכבר כתבנו, לא ייתכן מצב מוחלט של חוסר בחירה. יש לזכור, כי לא בכל הליכה במנהרה חשוכה נעשים צעדים לאורו של האור בקצה המנהרה, אבל האור הזה קיים, וכל צעד שנעשה - גם אם הוא "סור מרע" מרע גדול יותר לרע קטן יותר - הוא הוא היעשה טובי", הצלחה, השינוי.

57. ריפוי הומוסקסואליות מתבסס על ההנחה כי הומוסקסואליות היא תסמין של הפרעת זהות מינית (מגדרית), ולפיכך התהליך מתמקד בצמיחה לגבריות או נשיות.

58. המידע בפרק "הממצאים המדעיים" מלוקט מתוך מאמרים המופיעים באתר www.atzat-nefesh.org.

אפילוג

בעיית זהות היא לא רק בעיה של גברים המתמודדים עם הומוסקסואליות, כי אם של החברה כולה. כמו בכל הפרעה פסיכולוגית, טשטוש הזהויות המיניות בא לידי ביטוי בתסמינים חיצוניים: הופעה, שמות פרטיים שאינם מתייחדים במינם, תרבות ה"יוניסקס" ואחרים. שוויון בין המינים, כפי שמבינה אותו החברה המערבית בניצוחן של תנועות שונות ל"שוויון", ובהן התנועה ההומו-לסבית, פירושו מחיקת הזהות המינית. זו אינה זהות חדשה, אלטרנטיבית, אלא היעדר זהות. כמו לכל סימפטום או השלכה חיצונית, לטשטוש הזהות יש גורמים שורשיים: זהות היא דבר מחייב, ולכן אנשים נוטים לברוח ממנה. לא-לברוח פירושו להתמודד, והתמודדות זו מרתיעה את רוב החברה, בגלל המאמץ וההקרבה הכרוכים בה. החברה הדתית המתחדשת היתה מאז ומתמיד בעמדת מיעוט: היא האמינה ביכולתם של אנשים להשתנות, בחובתם להשתנות ובזכותם להשתנות. ואולי, אולי השאלה האמתית היא איננה, האם ההומוסקסואליות מולדת, אלא האם האמונה בבחירה חופשית וביכולת האדם להשתנות החלה לדעוך גם בקרבנו⁵⁹.

59. **הערת העורך (ע. א.):** יש להבחין בין הקביעה שכל אדם יכול להשתנות, שלעניין אין לה הוכחות חד-משמעיות בתורה ובדברי חז"ל, לבין האמונה בבחירה חופשית, שהיא מייסודות האמונה היהודית. אמנם גם עיקרון הבחירה החופשית אינו שולל את הקביעה "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", אולם הוא עומד על כך שגם מי שנכשל יכול לחזור בתשובה ולא להיכשל שוב ושוב.

תשובת הכותב: עצם היות התשובה והבחירה החופשית, מוכיח כי כל אדם יכול וחובה עליו להשתנות, כלומר, לעשות מאמצי שינוי בלתי פוסקים, כפי שכתבנו בהע' 1. זהו תפקידו האקסקלוסיבי של האדם עלי אדמות. שינוי האדם הוא התנאי העיקרי לתשובה שלמה. רק על ידי שינוי פנימי, מי שנכשל לא ייכשל שוב ושוב. הדברים יסודיים ופשוטים בתכלית הפשטות ומבוארים בהלכות תשובה להרמב"ם, בשערי תשובה לרבו יונה ובמקומות נוספים. ואדרבה, "כי שבע ייפול צדיק וקם" (משלי כד, טז). כלומר, התורה עדיין מכנה "צדיק" את מי שנופל פעמים רבות וקם, והיא אף חווה שכך יקרה, כפי שמסגיר זמן העתיד של תיבת "ייפול".

